

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
«__»_____ 202_ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за бакалаврською програмою «Податкова та митна справа»
на тему **«Податок на додану вартість в Україні»**

Виконавець:

студентка 42 групи ФФБС
Сучкова Анна Сергіївна

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент
Мартинюк Ірина Василівна

/підпис/

ОДЕСА – 2024 р.

Зміст

<i>ВСТУП</i>	3
1.ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ПДВ	5
1.1 Ретроспектива розвитку ПДВ.....	5
1.2 Економічна сутність податку на додану вартість	11
1.3 Аналіз основних змін в податковому кодексі з ПДВ.....	16
2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПДВ	20
2.1 Аналіз фіскальної ролі ПДВ в Україні, 2019-2023 рр.....	20
2.2 Аналіз бюджетного відшкодування в Україні, 2019-2023 рр.....	32
2.3 Практичні аспекти застосування ПДВ в контексті європейської інтеграції	39
3 ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПДВ	45
3.1 Аналіз зарубіжного досвіду застосування ПДВ.....	45
3.2 Напрями реформування ПДВ в сучасних економічних умовах.....	53
<i>ВИСНОВОК</i>	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	69

ВСТУП

Податок на додану вартість (ПДВ), з економічного погляду, є непрямим податком, що має кілька ключових функцій. По-перше, він служить інструментом стимулювання експорту та збільшення валютних надходжень в країну. По-друге, він застосовується для оподаткування доданої вартості товарів та послуг, які купуються кінцевими споживачами (а не виробниками). У сучасних умовах економічного розвитку ПДВ в Україні в основному розглядається як інструмент формування державних доходів бюджету.

Основними викликами, що виникають у процесі функціонування податку на додану вартість, є складний механізм його адміністрування та недостатня прозорість системи розрахунків за цим податком, зокрема в управлінні ПДВ-рахунками та процедурі відшкодування експортного податку на додану вартість. Потреба у вирішенні цих проблем підкреслює важливість проведення наукових досліджень у цій галузі.

Аналіз літератури, присвяченої проблемам управління ПДВ, показує, що в Україні відсутні стандартизовані та загальновизнані підходи до реформування системи ПДВ. Крім того, недостатньо уваги дослідників приділено аналізу механізмів управління ПДВ та непрозорості системи розрахунків цього податку, а також дослідженню та визначенню умов реформування системи ПДВ в Україні.

Об'єктом дослідження є процес справляння податку на додану вартість.

Предметом дослідження є фінансові відносини, що виникають між державою та платниками податків щодо справляння податку на додану вартість.

Мета роботи спрямована на дослідження економічної природи податку на додану вартість.

Для досягнення мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1. Дослідити ретроспективу розвитку ПДВ.
2. Дослідити економічну суть податку на додану вартість.

3. Проаналізувати основні зміни в податковому кодексі в ПДВ.
4. Проаналізувати фіскальну роль ПДВ в Україні , 2019-2023 р.р.
5. Проаналізувати бюджетне відшкодування в Україні , 2019-2023р.р.
6. Дослідити практичні аспекти застосування ПДВ в контексті Євроінтеграції.
7. Проаналізувати зарубіжний досвід ПДВ.
8. Дослідити напрями реформування ПДВ в сучасних економічних умовах та пропозиції щодо вдосконалення обліку та адміністрування операції ПДВ

Методи дослідження. При аналізі вищезазначених робіт використано загальнонаукові та аналітичні підходи, а також узагальнення даних та порівняльний аналіз.

Фактологічну основу роботи розглядають наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених з питань податку на додану вартість, а також аналізуються законодавчі та нормативні акти.

Взято участь студентській конференції та наукові результати напрацювань були опубліковані: тези доповідь на теми «Аналіз фіскальної ефективності ПДВ»

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів та висновку. Обсяг основного змісту роботи складає 61 сторінки. У роботі є 10 рисунки та 5 таблиць. Список використаних джерел (перелік посилань) складається із 34 найменувань та займає 4 сторінки.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ПДВ

1.1 Ретроспектива розвитку ПДВ

Непрямі податки є важливим інструментом для збору коштів від населення та підприємств через надбавки до цін на товари та послуги. Ці податки сплачуються суб'єктами господарської діяльності, які перекладають їхню вартість на споживачів під час купівлі товарів або послуг[1].

Цей механізм дозволяє уряду збирати кошти на фінансування різноманітних програм та послуг, не прямо втручаючись у доходи громадян чи прибутки підприємств. Наприклад, це може бути податок на додану вартість (ПДВ) чи акцизи на специфічні товари.

Цей підхід може мати свої переваги та недоліки. З одного боку, непрямі податки можуть бути менш обтяжливими для громадян у порівнянні з прямими податками. З іншого боку, вони можуть впливати на ціни на товари та послуги, що може впливати на споживчу активність та економічну активність підприємств.

Усі ці аспекти пов'язані з ефективністю та справедливістю системи оподаткування, яку обрано в конкретній державі.

Податок на додану вартість (ПДВ) є одним із типів непрямих податків. Цей податок включається до ціни товарів, робіт чи послуг і сплачується покупцем. Проте облік та перерахування цього податку до державного бюджету виконує продавець.

Механізм ПДВ передбачає, що підприємства додають податок на кожному етапі виробництва та постачання товару чи послуги. Кожен наступний учасник ланцюга додає вартість і, відповідно, податок на додану вартість. При цьому покупець сплачує суму, яка вже включає в себе податок.

Продавець зобов'язаний зібрати ПДВ від покупців та перерахувати його до державного бюджету. При цьому він може знищувати попередньо сплачений ПДВ на покупках (витрати на виробництво), отримуючи таким чином відшкодування від держави.

ВИСНОВОК

Підсумовуючи все сказане, можна зробити висновок, що для обліку розрахунків з бюджетом використовується система ПДВ-рахунків. Разом із ускладненням податкової системи держави та надмірною зарегульованістю процесу справляння податків це призводить до збільшення кількості помилок та штрафів, пов'язаних з адмініструванням податку на додану вартість.

Податок на додану вартість входить до розряду загальнодержавних податків і стабільно забезпечує значну частку надходжень до державного бюджету. Це пояснюється не тільки тим, що вона є частиною ціни товарів, робіт і послуг і оплачується кінцевим споживачем.

В будь-якому випадку, незалежно від фінансового стану та поточних результатів господарської діяльності підприємств-платників, ПДВ залишається найбільшим джерелом доходів для бюджету. Це підтверджує його високу ефективність у зборі податків, оскільки в остаточному підсумку цей податок сплачується кінцевим споживачем.

Елементами ПДВ є оподаткування з постачання товарів (послуг), податковий кредит за постачання товарів (послуг) та обов'язки перед бюджетом із сплати ПДВ.

На кожному кроці, розмір ПДВ визначається як відмінність між сумою податкових зобов'язань, що виникають з продажу товарів, та сумою податку, яку сплачує виробник або постачальник за матеріали, роботи чи послуги.

ПДВ є непрямим податком, який включається до ціни товарів (робіт, послуг) і сплачується покупцем, але обов'язок щодо його сплати до бюджету покладається на осіб, які реалізують товари (роботи, послуги).

Облік ПДВ вважається складним, оскільки потребує великої кількості бухгалтерських операцій, складних розрахунків, уточнень, коригувань тощо. Тому в рамках українського законодавства важливо постійно вдосконалювати та спрощувати механізм оподаткування та обліку ПДВ.

Податок на додану вартість є основним непрямим податком у країнах Європейського Союзу, і його застосування є обов'язковою умовою для нових

членів при вступі до ЄС відповідно до вимог Шостої Директиви № 77/388 від 17 травня 1977 р. Зокрема, частина надходжень від цього податку використовується для фінансування бюджету ЄС.

Європейська комісія використовує систему зворотного нарахування ПДВ, також відому як «перерахування податків». Цей механізм передбачає, що обов'язок сплати податку на додану вартість переходить від продавця товарів чи послуг до їх споживача. Це дозволяє уникнути проблеми відшкодування ПДВ і боротися з так званим режимом «зниклого продавця», за якого продавець ухиляється від сплати ПДВ.

Згідно з положеннями Податкового кодексу України (ПКУ) суб'єкти податку зобов'язані вести облік доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та податкових зобов'язань. Такий облік ведеться на підставі первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів, які повинні зберігатися відповідно до законодавства. Податкова накладна є основним документом, який є підставою для нарахування податкових зобов'язань з ПДВ за фактом поставки (продажу) товарів і водночас документальним підтвердженням права на відшкодування витрат на податковий кредит при придбанні товарів. від покупця - платника податків.

Відповідно до Положення про бухгалтерський облік податкових зобов'язань та податкового кредиту з ПДВ необхідно використовувати рахунки: 643 – «Податкові зобов'язання» та 644 – «Податковий кредит». Ці рахунки є наскрізними та використовуються підприємствами для коригування податкових зобов'язань і податкового кредиту у разі авансів, що дозволяє віддзеркалювати принцип «першим входить».

Наразі недоліком системи обліку ПДВ є те, що в бухгалтерському обліку доходи та витрати відображаються нарахуванням за відвантаженими товарами, виконанням робіт чи наданням послуг, тоді як у податковій звітності діє правило «першої події». застосувати. Це означає, що на відміну від податкової

звітності, в бухгалтерському обліку отримані аванси (аванси) не вважаються доходом, а відображаються як зобов'язання.

Отже, можна припустити, що для ефективного обліку ПДВ доцільніше використовувати метод «збільшеної вартості», який полягає в тому, що датою фактичного продажу (надходження) товарів і матеріальних цінностей визначається момент незалежності податкової знижки та податкових зобов'язань. У зв'язку з цим може виникнути необхідність внесення відповідних змін до Податкового кодексу України щодо скасування застосування методу «першої події» в обліку ПДВ.

Також логічно, що субрахунки 643 «Податкові зобов'язання» та 644 «Податковий кредит» узгоджуються за своєю економічною сутністю та теорією бухгалтерського обліку. спрощення та супровід документації для визнання податкового кредиту та податкового зобов'язання; включення до Постанови про облікову політику окремого пункту та відповідного додатка з питань нарахування ПДВ. внесення змін до ПКУ щодо скасування методу «першої події» на користь повного використання норм бухгалтерського законодавства тощо. Завдяки цьому для вітчизняного бізнесу будуть створені необхідні умови для чіткого регулювання та детального супроводу бухгалтерського обліку. для розрахунків бізнесу з бюджетом ПДВ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Акімова Н. С. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / Н. С. Акімова – Х. : Видавничий дім «Форт», 2016. – 447 с.
2. Податок на додану вартість //Словник економіко-правових термінів / заг. ред., д.ю.н., проф. Л. К. Воронової. - 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Алерта, 2011 – 558 с
3. Алєн і Джеффри Овенс. «Міжнародний погляд на ПДВ». Tax Notes International 59, №. 12
4. Світовий О. М. Економічна сутність та функції податку на додану вартість / О. М. Світовий. – 2014. – №1(25). - С. 213–216
5. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році»
URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/909-19>.
6. Єрохін К.Я. Реформування податку на додану вартість в Україні: практичні аспекти / К.Я. Єрохін, В.О. Занора, Ю.А. Поскрипко // Глобальні та національні проблеми економіки.
7. Чирва А. А. Удосконалення облікової політики підприємства щодо обліку ПДВ / А. А. Чирва // Бухгалтерський облік і фінанси. – 2015. – № 4 (70). – С. 67
8. Ісар І.В., Сташко С.І. Необхідність реформування ПДВ та необхідність підвищення його ефективності в умовах економічної кризи // Наукове товариство Івана Кушніраб. Паньків О.М. Тенденції формування ПДВ як виду непрямих податків в умовах реформування податкової системи // Наукове товариство Івана Кушніра.
9. Мельник В.М., Солдатенков О.В. Податок на додану вартість у податковій системі України // Економіка України. – 2008. – №. 9. - С. 83.
10. Верещук Т.О. Фіскальна ефективність ПДВ // Наукове товариство Івана Кушніра

11. О. Юрченко. Податок на додану вартість: аналіз податкової реформи 2016 року / О. Юрченко // Бухгалтерський облік і контроль. – 2015. – №. 12. – С. 18-25
12. Ходикіна А.А. Сучасні тенденції обліку розрахунків податку на додану вартість / А.А. Ходикіна // Світові та національні проблеми економіки.
13. Т.Є. Дугар Проблема адміністрування податку на додану вартість на сучасному етапі URL:/ Т.Є. Дугар // Економіка і суспільство
14. Подолянчук О. А. Податок на додану вартість: сутність та стан первинного обліку / О. А. Подолянчук // Економіка. Фінансово. Менеджмент: актуальні проблеми науки і практики
15. Бондар М. І. Облік і звітність у податковій системі URL: / М. І. Бондар. – К.: ДННУ «Акад. фін. менеджмент»,
16. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, редакція 04.02.2020 № 490-IX. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 13-17. ст. 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
17. Горинь В. Проблеми підвищення фіскальної ефективності податку на додану вартість. Економічний вісник Галичини. 2013. С. 118-125
18. Слатвінська М. О. Аналіз фіскальної ефективності та регулюючої ролі податку на додану вартість. Приазовський економічний вісник. 2018. Стор. 148-155
19. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей адміністрування податків, зборів та єдиного збору в умовах воєнного, надзвичайного стану: Закон України від 12 травня 2022 р. Немає. 2260-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2260-20#Text>
20. Ярош М.В. Податок на додану вартість в умовах євроінтеграції: основні ризики адміністрування / М. В. Ярош // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2022. – Випуск 6(116). С. 87-90

21. Річні звіти Держекономслужби про виконання державного бюджету 2020-2024. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhe>
22. Піскова З.В. Формування системи показників фіскальної ефективності податків: теорія і практика. Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2016. С. 174-180
23. Пасічник В.Б. Система оцінки ризиків на регіональному рівні з використанням даних Єдиного реєстру податкових накладних та системи автоматизованого порівняння податкових зобов'язань та податкового кредиту за контрагентом / В.Б. Пасічник.
24. Міжнародний досвід реформування податкових систем: види податків та електронна звітність URL:<http://sfs.gov.ua/arkhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/mrdosvid>.
25. Покинтелиця В. Зарубіжний досвід адміністрування податків / В. Покинтелиця // Науковий вісник ДАМН.
Податкові системи зарубіжних країн URL: <https://gsl.org/ru/taxes/tax-zones>
27. Проскура К. Зарубіжний досвід організації податкового адміністрування / К. Проскура // Економічний часопис – XXI
28. Савчук В. Світовий досвід адміністрування податків / В. Савчук // Університетські наукові записки Хмельницького університету управління та права.
29. Годз О. Рекомендації щодо вдосконалення законодавства з ПДВ в Україні в контексті євроінтеграції / О. Годз // Віче.
30. Реформа ПДВ відповідно до законопроекту № 3630. URL: <https://taxlink.ua/ua/news/reforma-pdv-za-proektomzakonu>

31. Подолянчук О. А. Податок на додану вартість: сутність та стан первинного обліку / О. А. Подолянчук // Економіка. Фінансово-Менеджмент: актуальні проблеми науки і практики. - 2017. - № 1. - С. 81-102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2017_1_10
32. Інструкція про впровадження Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, коштів, зобов'язань і господарських функцій підприємств і організацій: затверджена постановою Мінфіну від 30.11.1999 р. № 291. URL:<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
33. Оксенюк О. І. Фіскальна ефективність податку на додану вартість в економіці України / О. І. Оксенюк. – Львів, 2015. – 231 с.
34. Ходикіна А.А. Сучасні тенденції розрахунків податку на додану вартість / А.А. // Глобальні та національні проблеми. – 2015. – Випуск 8. – С. 1196–1199.